

Årsmelding

Stiftelsen Norsk Naturarv

2019

Org. nr.: 986 532 919

www.naturarv.no

Formålet til stiftelsen Norsk Naturarv er å bidra til å bevare og formidle Norges naturarv (§ 4 i vedtektene).

1. Styret

Styreleder og økonomiansvarlig Tor Øystein Olsen

E-post: post@naturarv.no

Konvallveien 67

2742 GRUA

Nestleder Lars Ove Hansen

E-post: Lo.hansen@nhm.uio.no

Sparavollen 23

3021 DRAMMEN

Sekretær Ranjeni Sivasubramaniam

E-post: ranjenis91@gmail.com

Møllergata 42

0179 Oslo

Styremedlem Petter Lilleengen

E-post: petter.lilleengen@gmail.com

Bølerskogen 1

0691 Oslo

Revisor

Hverven Revisjon AS

2. Overvåkning og registrering av utvalgte arter

2.A. Overvåkning og registrering av planter

Ansvar: Roman Gramsz

Summary report – Botany 2019

The main topic of botany work in 2019 were activities related to the protection of Flytegro *Luronium natans* population at risk of total extinction during the reconstruction of the dam at Breisjøen.

In winter and spring 2019, work continued on the planning of conservation measures and the organization of cooperation with interested institutions: Vann og Avløpsetaten, Norsk Botanisk Forening, Klima- og miljødepartementet, Miljødirektoratet.

The second article containing maps of the distribution of *Luronium* populations and some additional observations was written and given to the editor in May 2019. The article was published in June 2019 in the NBF bulletin "Blyttia" 2/2019.

In addition, as in previous years, I continued monitoring:

- flytegro *Luronium natans* in the other 4 lakes
- monitoring the orchid knottblom *Microstylis monophyllos* on the mires in Nordmarka
- observations at selected sites of dragehode *Dracocephalum ruyschiana*

Luronium natans (L.) Raf. is a rarely found freshwater plant endemic to west and central Europe. In Norway, there are the northernmost positions of this plant and its only natural locations are known from 5 lakes in Oslo municipality. *Luronium* is protected in Norway and listed in Norwegian Red Book of Plants as endangered. In the majority of its range, it is a disappearing species.

In 2005, Norsk Naturarv undertook the initiative of conducting systematic, annual observations of *Luronium* in five lakes known for its occurrence.

The results of this study and the knowledge gained during them could be instrumental in planning protection activity. A letter with proposals for protective measures was sent to Vann- og avløpsetaten after the end of the research in the summer of 2018. Three ways of securing the plants have been described there:

1. **Transplanting plants.** (A good way to save a relatively small number of Breisjøen individuals and enrich the population destroyed in Alunsjøen 11 years ago.)
2. **Irrigation of plants** - *Luronium* can grow as a landform but the condition for survival of this landform is a constantly moist substrate! (This method, if it works (?!), can save the largest part of the population in Breisjøen.)
3. **Maintenance of small water reservoirs** on the drained area of the lake. (It would be the best, surest way to keep plants alive in Breisjøen.)

Vann- og avløpsetaten did not start lowering the water level in Breisjøen as planned in early April of 2019. In the beginning of May I was informed that the new date for starting work was set for April 2020. It was a very favorable decision for activities related to the protection

of *Luronium* – we received an additional season for replanting a large number of plants from Breisjøen to Alunsjøen.

In this situation, the main task for the summer of 2019 was to replant as many plants as possible from Breisjøen to Alunsjøen. At the most careful counting not less than 5000 plants were planted in 25 places along the shores of the Alunsjøen.

Roman Gramsz

Se vedlegg:

Luronium – 2019.pdf

Microstylis 2019.pdf

Dracocephalum ruyschiana – 2019.pdf

Luronium Report 2019.pdf

2.B. Overvåkning og registrering av moser på Slåttemyra naturreservat, Nittedal

Ansvar: Torbjørn Høitomt

Årsrapport 2019 – Kartlegging av moser på Slåttemyra i Nittedal

BioFokus v/Torbjørn Høitomt skulle i samarbeid med UiO v/Rune Halvorsen egentlig registrere mosefloraen på Slåttemyra i Nittedal i løpet av 2019. Stor arbeidsbelastning kombinert med noe utvidet foreldrepermisjon førte til at feltarbeidet dessverre ikke ble påbegynt i 2019. I slutten av 2019 ble det imidlertid startet opp med å innhente eksisterende informasjon om mosefloraen i området. Det ble arbeidet om lag 1,5 dagsverk med å lete etter og systematisere/sortere eksisterende informasjon fra området. Beholdningen fra Artskart er 38 poster som stammer fra perioden 1970-2003. I tillegg er ytterligere en del arter, særlig torvmoser registrert i rapporten: «Oversikt over flora og vegetasjon innen Slåttemyra naturreservat i Nittedal, Akershus; med skisse til skjøtselsplan». Til sammen ser det ut til å være registrert i overkant av 45 mosearter innenfor reservatet. Asbjørn Moen, Tor Øystein Olsen og Arne Pedersen er de personene som står for mesteparten av registreringene. Det er ut som torvmosefloraen er godt kjent, men at det kan være et stort potensial for flere andre bladmoser og levermoser.

Feltarbeidet som egentlig skulle blitt gjort i 2019, vil bli gjort i april–mai 2020. Kartleggingen vil fokusere på arter i myr- og myrkant-/engvegetasjon. Etter feltarbeidet vil eventuelt innsamlete arter bli bestemt og det vil bli utarbeidet et notat som går gjennom resultatene fra kartleggingen.

Med vennlig hilsen

Torbjørn Høitomt, BioFokus

2.C. Overvåkning og registrering av insekter

Ansvar: Lars Ove Hansen (hovedansvar) og George Japoshvili

FOKUS PÅ DÅRLIG KJENTE INSEKTGRUPPER I NORGE: 2019–2020

Stiftelsen Norsk Naturarv fortsetter samarbeidet med Naturhistorisk museum i Oslo og startet opp et nytt samarbeidsprosjekt for årene 2019 og 2020. Hensikten med prosjektet er å øke fokus på dårlig kjente grupper av insekter i Norge, og skal kun forsterke de disipliner som utføres ved insektavdelingen ved Naturhistorisk museum. Fokus vil bli rettet på tre hovedgrupper: Plantelus (Hemiptera: Sternorrhyncha), høyerestående fluer (Diptera: Brachycera) og parasittiske veps (Hymenoptera Parasitica). Det skal kun fokuseres på norsk materiale. Prosjektet vil omfatte innsamling og kuratering, samt undersøkelse av tidligere innsamlet materiale. Bestemmelsene foregår ved både bruk av tradisjonell morfologisk bestemmelse, og ved bruk av såkalt «neste generasjons DNA-strekkoding». Prosjektet vil inngå som en del av oppgavene ved insektavdelingen ved Naturhistorisk museum, og vil således styrke flere av avdelingens oppgaver.

Plantelus (Hemiptera: Sternorrhyncha)

Denne underordenen består vesentlig av små insekter som lever av å suge plantesaft. Det er påvist nærmere 500 arter i Norge, men gruppen er dårlig kjent i Norge. De mest kjente gruppene innen denne underordenen er bladlus (Aphidoidea), sugere (Psylloidea), mellus (Aleyrodoidea) og skjoldlus (Coccoidea). Vingene, dersom de finnes, er membranøse med ganske få årer, og framvingene er vanligvis markert større enn bakvingene. Sugesnabelen er vanligvis lang og tynn, og antennene er mer eller mindre trådformede. Her vil alle større overfamilier bli prioritert.

Høyerestående fluer (Diptera: Brachycera)

Disse utgjør en egen underorden av tovingene. Det er påvist rundt 80 familier i Norge, med omtrent 3000 arter, men underordenen er dårlig undersøkt hos oss, og det forventes å finne mange flere arter. Følgende familier vil bli prioritert: Møkkfluer (Muscidae), takfluer (Fannidae), pollenfluer (Athomyiidae), spyfluer (Calliphoridae), kjøttfluer (Sarcophagidae) og snyltefluer (Tachinidae).

Parasittiske veps (Hymenoptera Parasitica)

Denne gruppen består av flere overfamilier, og kalles også snylteveps. Sammen med broddvepsene (Aculeata) utgjør de en egen underorden som kalles stilkveps (Apocrita). Disse vepsene er parasitter på andre insekter og edderkoppdyr. Insektene angripes vanligvis i larvestadiet, men kan også infisere egg og andre stadier. De går under begrepet parasitoider, og er parasitter som får sin næring uten å hindre vertens normale liv i vesentlig grad i begynnelsen, men døden er vanligvis sluttresultatet for verten. Gruppen er den dårligst undersøkte gruppen av insekter i Norge, og vi har kanskje så mange som 6000 arter i Norge. Overfamiliene Ichneumonoidea og Chalcidoidea vil bli prioritert.

Bemanning

Prosjektleder vil være M.Sc. Lars Ove Hansen, som etter planen skal lønnes med to månedsverk med eksterne midler og to månedsverk med interne midler som utgjør egenandelen fra Naturhistorisk museum. Dr. Gunnhild Marthinsen er satt opp med et halvt månedsverk eksternt for håndtering av DNA-strekkoding. Disse prøvene analyseres i Guelph, Canada. Videre er det satt av fem månedsverk til en tekniker. I denne stillingen er Aya Rady

tilsatt. Det er videre satt av kr 30.000 til reiser og kr 30.000 til utstyr. Videre er det satt av kr 150.000 til innkjøp av bestemmelsestjenester i utlandet.

Framdriftsplan

Perioden fram til våren 2020 vil bli benyttet til bestemmelse og registrering av tidligere innsamlet materiale, samt klargjøring og sending av materiale til Guelph (Canada) for barkoding. Sommeren 2020 vil bli benyttet til innsamling, mens høst og vinter 2020 vil bli benyttet til bestemmelse av materiale og gjennomgang av strekkodet materiale.

Rapportering

Det kreves ingen konkret rapportering, men nyfunn for vitenskapen og Norge og andre interessante funn skal presenteres som artikler i *Norwegian Journal of Entomology*, eller andre internasjonale tidsskrift, og eventuelt i Naturhistorisk museums rapportserie. Utover det skal funn legges ut via GBIF/Artskart. Hvert dyr bør påføres en egen «identifiser» (QR-kode).

Foreløpige resultater

Danse- og styltefluer (Diptera: Empidoidea): Et større materiale samlet i malaise-telt og fargeskåler fra rundt 20 lokaliteter i Sør-Norge er sendt til M.Sc. Terje Jonassen på Sjernarøy for bestemmelse. Jonassen er vår fremste ekspert på denne gruppen. Foreløpig foreligger kun resultater fra Slåttemyra i Nittedal der ganske nøyaktig 100 arter er påvist. Stylteflua *Achalcus nigropunctatus* (Dolichopodidae) er tidligere ikke påvist i Norge.

Parasittveps (Hymenoptera: Ichneumonidae): Et større materiale samlet i malaise-telt og fargeskåler fra lokaliteter i Sørøst-Norge er sortert ut. Materiale fra Nittedal og Oslo er delvis bestemt opp. Mesteparten av dette materialet er bestemt av Dr. Janko Kolarov. Han var på besøk i Norge i oktober etter invitasjon fra Naturhistorisk museum og Norsk Naturarv. Følgende fem arter er tidligere ikke påvist i Norge: *Ichneumon cerebrosus*, *Orgichneumon calcatorius*, *Diphyus tricolor*, *Exephanes rhenanus* og *Ichneumon mordax*. Alle artene er samlet på Slåttemyra i Nittedal kommune.

SAMARBEID MED LANDBRUKSUNIVERSITETET I TBILISI, GEORGIA

Samarbeidet med landbruksuniversitetet i Tbilisi og Dr. George Japoshvili fortsetter. En artikkel der 13 norske arter beskrives som nye for vitenskapen har dessverre blitt en del forsinket. Denne er nå sendt til tidsskriftet ZOOTAXA. Lars Ove Hansen besøkte Landbruksuniversitetet i Tbilisi i januar og nytt materiale ble overlevert, og allerede bestemt materiale ble tatt med til Norge. Det fokuseres i dette samarbeidet spesielt på familiene Encyrtidae og Aphelinidae (Chalcidoidea). Klekt materiale prioriteres, særlig materiale klekket fra sugere (Psylloidea) og bladlus (Aphidoidea). Tre slekter av Encyrtidae revideres i dette samarbeidet. Disse er *Copidosoma*, *Syrphophagus* og *Bothriothorax*, og sannsynligvis skjuler det seg flere dobbeltarter her, der flere arter antagelig er ubeskrevet. En del av det videre arbeidet vil inkludere DNA-strekkoding.

Lars Ove Hansen

3. Styremøter

I løpet av 2019 ble det avholdt to styremøter, inklusivt årsmøte.

4. Møte med klima- og miljøminister Ola Elvestuen

8. juli inviterte klima- og miljøminister Ola Elvestuen til et møte med styret i Norsk Naturarv, bl.a. for å diskutere veien videre for Norsk Naturarv, etter at vi har fått en egen post på statsbudsjettet. Til stede var også Roman Gramsz, og Jan Wesenberg og Bjørn Smevold fra Norsk Botanisk Forening, da vi tok opp særskilt forvaltningen av flytegro, i forbindelse med rehabilitering av dammene som demmer opp Breisjøen. Se også årsmelding punkt 2.A, med vedlegg, fra Roman Gramsz.

5. Samarbeidspartnere

Norsk Naturarv fortsetter samarbeidet med Naturhistorisk museum (NHM) og George Japoshvili ved Entomologisk institutt, Agronomisk universitet i Georgia, om overvåkning og registrering av insekter.

6. Norsk Naturarv med egen post på statsbudsjettet 2019.

«Stiftelsen Norsk Naturarv gis med dette et tilskudd på 750 000 kroner under kap. 1400, post 76 Støtte til nasjonale og internasjonale miljøtiltak til arbeidet med å bidra til gjennomføring av nasjonale mål innenfor naturmangfold og friluftsliv, jf. Prop. 1 S (2018–2019).»

Oslo 24/2-20

Tor Øystein Olsen
Styreleder

Lars Ove Hansen
Nestleder

Ranjeni Sivasubramaniam
Sekretær

Petter Lilleengen
Styremedlem